

يوناما

په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د مرستندويه پلاوي دفتر

دستراتيژيکو اړيکو دفتر

مطبوعاتي اعلاميه

www.unamanews.org/pashto

د ۲۰۱۵ کال په لومړۍ نيمايي کې د ملګرو ملتونو د مرګ ژوبلي کچه د تير کال په څير لوره ده

د ۲۰۱۵ کال د اگست ۵ مه، کابل -- نن د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو مرستندويه پلاوي (يوناما) وويل چې د ۲۰۱۵ کال په لومړيو شپږو مياشتو کې روانې جګړې ملګري وګړو ته درانه تلفات اړولي دي، چې د ملګري وګړو د مرګ ژوبلي ثبت شوي کچه د تير کال په څير لوره او يا له هغې څخه پورته شوي ده.

د يوناما د ۲۰۱۵ کال شپږمياشتني راپور (په وسله واله جګړه کې د ملګري وګړو ساتنه) له مخې چې نن خپور شو، د روان کال په لومړۍ نيمايي کې ټول ټال د ۴۹۲۱ ملګري وګړو مرګ ژوبله (۱۵۹۲ مړينه او ۳۳۲۹ ټپيان) مستند شوي چې دا د ۲۰۱۴ کال د همدې مودې په پرتله يو سلنه زياتوالی په ډاګه کوي.

دغه راپور چې د بشري حقونو لپاره د ملګرو ملتونو د عالي کمشنري سره په همغږۍ تيار شوی دی، څرګندوي چې د ملګري وګړو د مرګ ژوبلي ډيرې يا ۹۰ سلنه د ځمکنيو نښتو، د ځای پر ځای شويو چاوديدونکو توکو، ډله ايزو او ځان وژونکو بريدونو او په نښه شويو يا هدفي وژنو په پايله کې رامنځته شوي ده.

د يوناما مشر بناغلي نیکولاس هيسم وويل چې له ډيرې مودې راهيسې افغان ملګري وګړي د روانې ويجاړونکې جګړې څخه کرښې دي. د ملګري وګړو په وړاندې د روان تاوتريخوالي ناوړه پايلې چې په دې راپور کې مستندې شوي دي، بايد هغه عامه باور چې سولي ته چټکه اړتيا ده، پياوړی کړي.

همدا ډول بناغلي هيسم چې د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو د سرمنشي خانګري استازی هم دی وويل چې: تر هغې چې سوله تر لاسه کېږي، د روانې جګړې بنکيلي غاړې بايد د بشري پالنې نړيوالو قوانينو په رڼا کې خپل مکلفيتونو ته غاړه کېږدي، ترڅو پر ملګري وګړو د جګړې اغيزې راکمي کړي او د ملګري وګړو د ساتنې په اړه خپلي اعلاميې يا بيانيې په عمل کې پلي کړي.

که څه هم د دولت وسله والو مخالفينو له خوا د ملګري وګړو په مرګ ژوبله کې په کمه اندازه کموالی راغلی دی، خو بيا هم هغوي ملګري وګړو ته ترټولو ډير زيان اړولی دی. يوناما د ټولې ملګري مرګ ژوبلي ۷۰ سلنه د دوي فعاليتونو ته منسوب کړي ده.

هغه مرګ ژوبله چې ملګري وګړو ته د دولت پلوه ځواکونو له خوا اوښتي ده، د ټولې مرګ ژوبلي ۱۶ سلنه جوړوي (چې ۱۵ سلنه د افغان ملي امنيتي ځواکونو او حکومت پلوه مليشه او يو سلنه د نړيوالو نظامي ځواکونو له خوا رامنځته شوي). په خواشينۍ سره يوناما موندلې چې دا د ۲۰۱۴ کال د همدې مودې په پرتله ۶۰ سلنه زياتوالی په ډاګه کوي، چې د دغې مرګ ژوبلي زياتوالی د دولت پلوه ځواکونو له خوا د ځمکنيو نښتو په ترڅ کې رامنځته شوی.

د جګړې بنکيلو غاړو ترمنځ نښتې چې کومې مشخصې غاړې ته منسوب شوي نه دي، د ټولې ملګري مرګ ژوبلي د ۱۰ سلنې هغې لامل شوي دي او پاتې ۴ سلنه ملګري مرګ ژوبله د جګړې څخه د پاتې ناچاودو توکو د چاودنو په پايله کې رامنځته شوي ده.

د جګړې بنکيلو غاړو ترمنځ ځمکنۍ نښتې د ۱۵۷۷ ملګري مرګ ژوبلي (۳۷۹ مړينې او ۱۱۹۸ ټپيان) لامل شوي دي چې د تير په پرتله ۱۹ سلنه کموالی په ډاګه کوي -- ولې بيا هم په افغانستان کې د ملګري وګړو د مرګ ژوبلي مخکښ لامل پاتې شوی دی. همدارنگه ځای پر ځای شوي چاوديدونکي توکي چې د ۱۱۰۸ ملګري وګړو د مرګ ژوبلي (۳۸۵ مړينې او ۷۲۳ ټپيان) لامل شوي دي او د تير په پرتله ۲۱ سلنه کموالی په ډاګه کوي چې د ملګري وګړو د مرګ ژوبلي دوهم مخکښ لامل پاتې شوی دی.

د ملګري وګړو هغه پرمخ زياتيدونکی زيان چې د ۲۰۱۵ کال په لومړۍ نيمايي کې ثبت شوی دی په اصل کې د هغو پر مخ زياتيدونکو ملګري تلفاتو چې د ځان وژونکو او ډله ايزو بريدونو او هدفي وژنو په پايله کې رامنځته شوي دي -- دا په ترتيب سره د ملګري تلفاتو درېيم او څلورم مخکښ لامل دی. ځان وژونکي او ډله ايز بريدونه چې د دولت وسله والو مخالفينو له خوا ترسره شوي دي د ۱۰۲۲ ملګري وګړو مرګ ژوبلي (۱۸۳ مړينه او ۸۳۹ ټپيان) لامل شوي دي چې د ۲۰۱۴ کال د لومړيو شپږ مياشتو په پرتله

۷۸ سلنه زیاتوالی په ډاګه کوي. د هدفې وژنو په پایله کې رامنځته شوې ملکي وګړو مرګ ژوبله ۵۷ سلنه زیاتوالی په ډاګه کوي چې د ۶۹۹ وګړو د مرګ ژوبلې (۴۴۰ مړینه او ۲۵۹ ټپیان) لامل شوی دی. که څه هم هدفې وژنې د ټولې ملکي مرګ ژوبلې (مړینه او ټپیان) څلورم مخکېن لامل دی، خو د ملکي وګړو د مړینې تر ټولو ستر لامل په توګه مستند شوی دی.

د ۲۰۱۵ کال په لومړیو شپږ میاشتو کې، یوناما د بنځو په مرګ ژوبله کې ۲۳ سلنه او د ماشومانو په مرګ ژوبله کې ۱۳ سلنه زیاتوالی په ګوته کړی دی.

د یوناما د بشري حقونو د ځانګړي مشري میرمن ډانیل بېل وویل چې د بنځو او ماشومانو د مرګ ژوبلې په شمیر کې زیاتوالی چې د جګړې اړونده تاوتریخوالي په ترڅ کې وژل کېږي او یا ټپي کېږي، په ځانګړې توګه د انډینني ور دی. میرمن بېل زیاته کړه چې د تیرو کلونو د همدې مودې په پرتله، سربکال یوناما د بنځو او ماشومانو د مرګ ژوبلې تر ټولو لوړ شمیر ثبت کړی دی. د جګړې ټولې بنکيلې غاړې باید د ملکي وګړو د ساتنې په موخه پیاوړي تدابیر تر لاس لاندې ونیسي. کله چې په جګړه کې یوه مور، خور اولاد، او یا هم ورور وژل کېږي، نو اغیزې یې پر کورنیو او ټولنو وېجاړوونکې او اوردمهاله وي.

د ملګرو ملتونو د بشري حقونو عالي کمیشنر زید رعدالحسین وویل " دا په افغانستان کې د ملکي وګړو د اوږدو مصیبتونو په اړه یو بوګنونکی او زړونو ته ټکان ورکونکی راپور دی چې له وسله والې جګړې څخه په پرله پسې ډول خورپیری او د نا امنی او بی باورۍ په داسې فضا کې ژوند کوي چې نه پوهیږی بانک ته ، د خیاطی کورس او یا د واده کومو مراسمو ته به د دوی ورتګ وروستی ځل وي او که نه. "

د نړیوالو بشري حقونو او د بشر پالنې د نړیوال قانون څخه د سختو سرغړونو په وړاندې معافیت په افغانستان کې اوږد مهاله سابقه لري او د تاوتریخوالي دا لړۍ اور ته لمن وهي. د دې زهرجنې لړۍ د پای ته رسولو په موخه دې ته اړتیا شته چې د احتساب په اړوند چټک او مشخص ګامونه پورته شي. "

دغه راپور په لاندې ډول د جګړې بنکيلو غاړو ته یو لړ اقدامات په ګوته کوي چې د ملکي وګړو د ژغورنې او د هغوی د مرګ ژوبلې د راټینولو په موخه یې باید ترسره کړي.

د دولت وسله والو مخالفینو ته:

- په قصدي توګه د ملکي وګړو او ځایونو لکه د عبادت خوني او فرهنگي ځایونه، ملکي حکومتي ادارې او د مرستندویه ادارو کارکوونکو په نښه کول یا هدف لاندې نیول ودری.
- بې توپیره او غیرمتناسبو بریدونو ته د پای ټکی کېږدئ.
- په ګڼ میشتو ملکي سیمو او یا له هغو څخه د هاوان، راکټ او لاسي بمونو وارولو څخه ډډه وکړئ.
- د چاودیدونکو توکو د استعمال، په ځانګړي ډول په ټولو هغو سیمو کې چې د ملکي وګړو تګ راتګ په کې زیات وي د ځان وژونکو او پېچلو ډله ایزو بریدونو لاس واخلي او د غیر قانوني فشاري ماینونو او چاودیدونکو توکو د کارولو څخه ډډه وکړي.

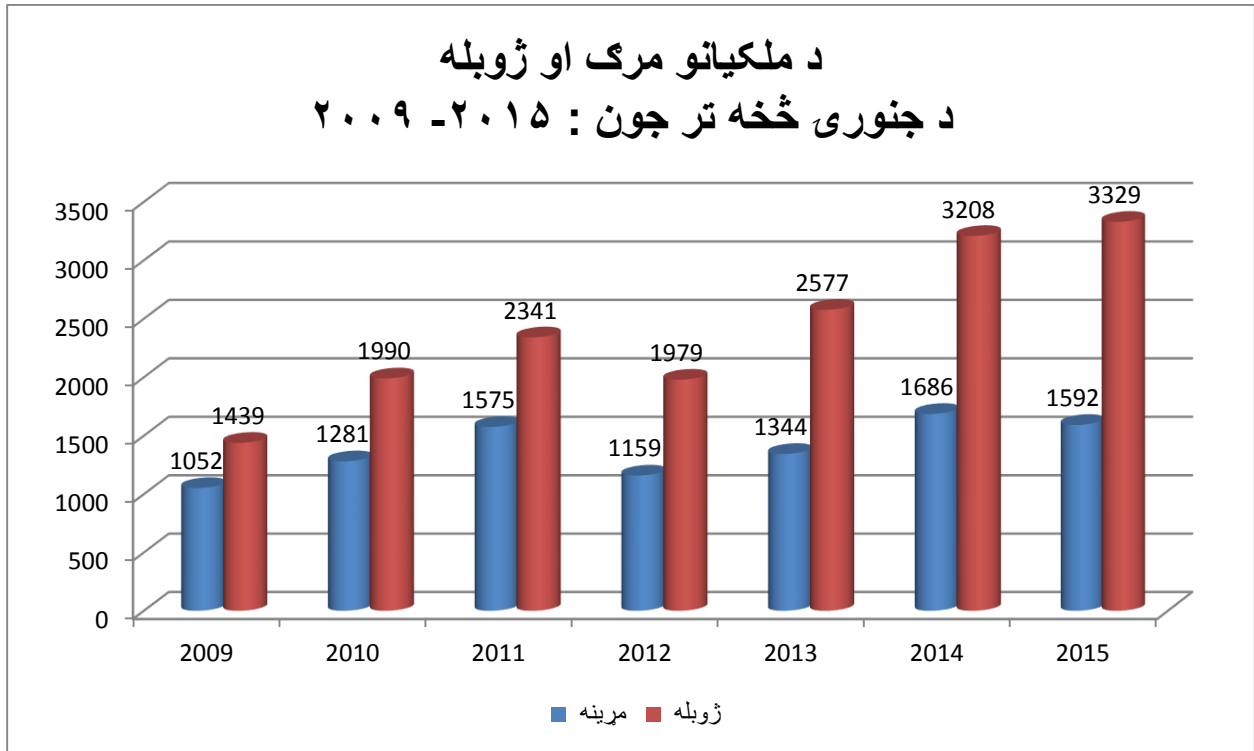
افغان حکومت ته:

- په ګڼ میشتو ملکي سیمو د هاوانونو، راکټونو او بمونو له وارولو څخه ډډه وکړئ.
- د ملکي مرګ ژوبلې د راکمولو په موخه یوه ملي پالیسي ترتیب او تصویب کړئ خو د عمل د پلان له لارې چې مشخص هدفونه ولري د جګړو پرمهال د ملکي تلفاتو مخنیوی وشي.
- ټول ملیشه ځواکونه او وسله والې ډلې منحل او بې وسلې کړئ او د ټولو هغو وسله والو ډلو له غړیو څخه د حساب اخیستو ډاډ ورکړئ چې له بشري حقونو څخه سرغړونې کړي.

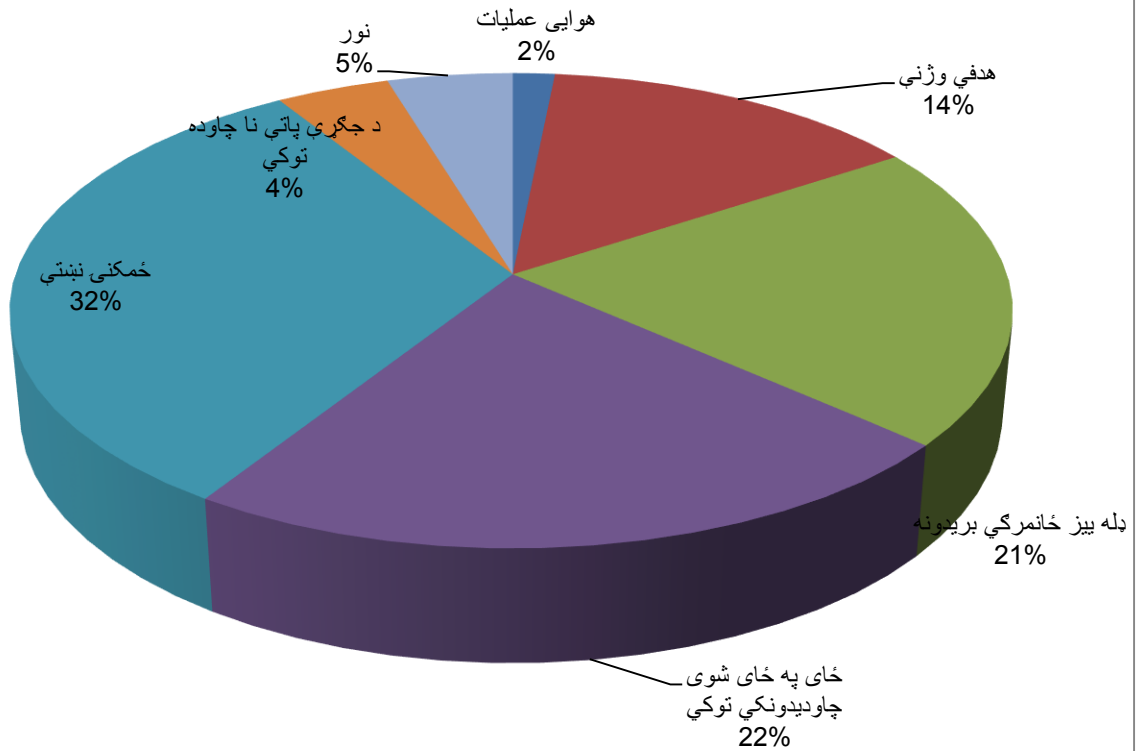
نړیوالو نظامی ځواکونو ته:

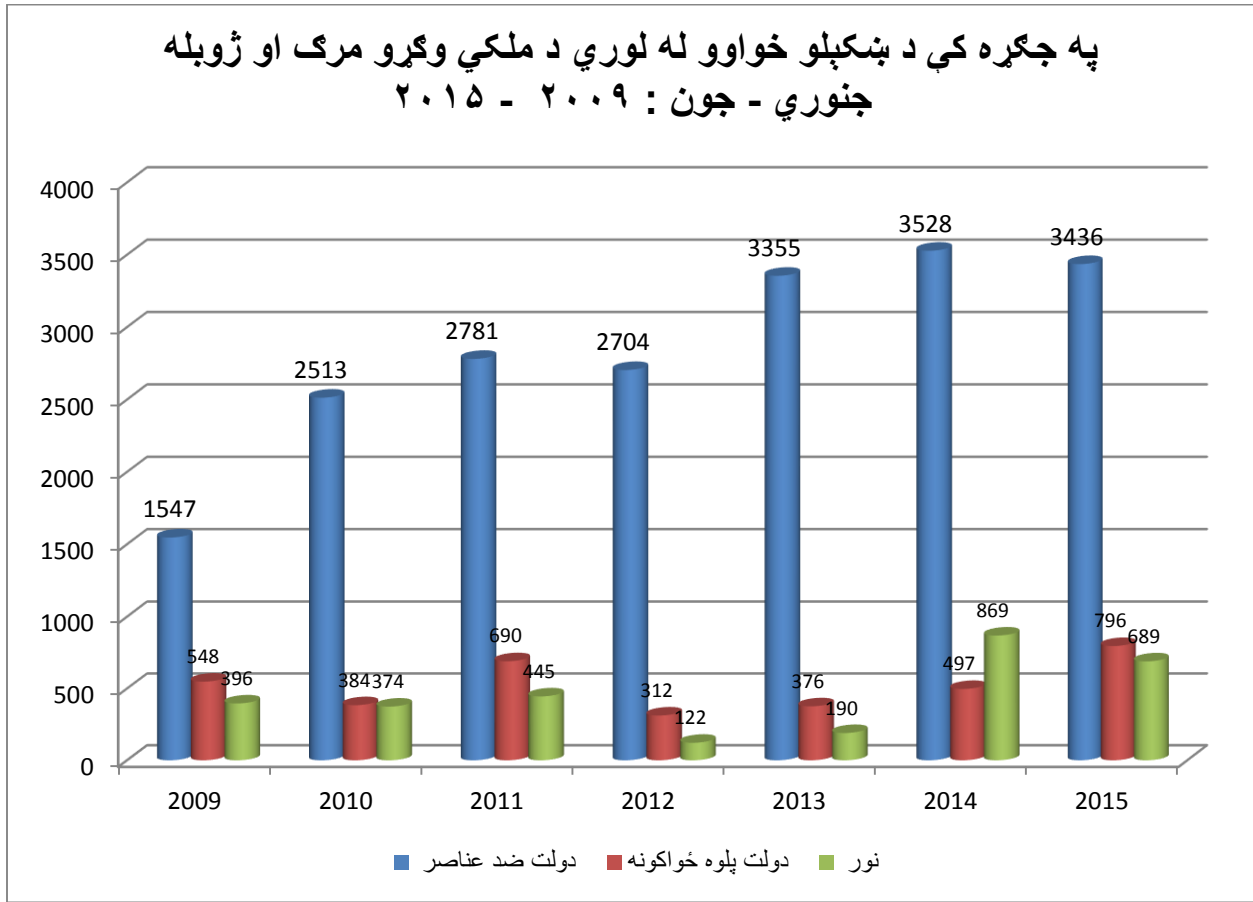
- د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې د راکمولو په موخه د افغانستان له حکومت سره د یوې ملي پالیسي په ترتیب کې مرسته وکړئ او د عمل د پلان په پلي کولو کې یې ملاتړ وکړئ ترڅو د عملیاتو او نښتو په ترڅ کې د ملکي تلفاتو څخه مخنیوی وشي.

- داسې اقداماتو ته ادامه ورکړئ څو باوري شي چې ټول نړيوال نظامي، بيا بهرني استخباراتي امنيتي ځواکونه چې په افغانستان کې په مستقل ډول فعال دي يا د افغان ملي امنيتي ځواکونو سره مرسته کوي ټول لازم اقدامات ونيسي څو په ځکمنيو او هوايي عملياتو کې د ملکي کسانو ساتنه وکړي.

د تاکتیک او پېښو د نوعیت په اساس د ملکي وگړو مرگ ژوبله د جنوري څخه تر جون ۲۰۱۵ پورې

* * *